

Norsk
Redaktørforening

NORSK
PRESSEFORBUND

Norsk
Journalistlag

Justis- og beredskapsdepartementet

Deres referanse: 24/7915

01.04.2024

Høring – endring i straffegjennomføringsloven

Norsk Presseforbund (NP) er paraplyorganisasjonen for redaktørstyrte journalistiske medier i etiske og redaksjonelt faglige spørsmål. Norsk Redaktørforening (NR) er en landsomfattende sammenslutning av redaktører i alle typer medier som har forpliktet seg på Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Norsk Journalistlag (NJ) er fagforeningen for redaksjonelle medarbeidere i redaktørstyrte medier, frilansere, samt studenter som utdanner seg til journalistyrket.

Vi viser til departementets høringsnotat av 6. desember 2024 om forslag til endringer i reglene om varsling - styrking av fornærmedes og etterlattes stilling. Vi ønsker med dette å gi kommentarer til de foreslåtte bestemmelsene som berører varsel om mediedeltakelse.

Det foreslås å innføre en plikt for kriminalomsorgen til å varsle fornærmede eller dennes etterlatte om ulike situasjoner under domfeltes straffegjennomføring, og å utvide området for varsling til å omfatte flere situasjoner under straffegjennomføringen enn det som ligger i dagens regler.

I punkt 8.11 i høringsnotatet og i utkast til ny straffegjennomføringslov § 7 b (2) foreslås det at fornærmede eller dennes etterlatte skal varsles i forkant av medieomtale. Forslaget går ut på at med mindre fornærmede eller dennes etterlatte reserverer seg mot varsel, skal kriminalomsorgen på visse vilkår varsle om "mediedeltakelse i aviser og TV der domfelte har en fremtredende rolle".

Dette er et svært problematisk forslag. Det innebærer i realiteten et inngrep i ytringsfriheten både for de innsatte, gjennom en begrensning i deres rett til å ytre seg, og for de redaktørstyrte journalistiske mediene, gjennom en innskrenkning i deres rett til å motta informasjon. Disse problemstillingene er imidlertid ikke drøftet i høringsnotatet. Vi mener forslaget bryter med Grunnloven § 100 om ytringsfrihet, jf. EMK artikkel 10. Forslaget må derfor forkastes.

Ytringsfrihet i fengsel er en rett som både gjelder varetektsfanger som ikke har restriksjoner på besøk eller kommunikasjon, samt soningsfanger. Dette ble vedtatt av Stortinget i 2001 gjennom dagens straffegjennomføringslov § 24 andre ledd. En tilsvarende rett til å la seg

intervjue og fotografere i institusjon har internerte i politiets utlendingsinternat, jf. utlendingsinternatforskriften av 2009 nr. 1890 § 18

Den gamle fengselsloven hadde ingen slike bestemmelser, men fengselsdirektøren kunne før 2001 gi tillatelse til både reportasje fra anstalten og intervju med innsatte.

Fengselslovutvalget i NOU 1988:37 gikk inn for å lovfeste denne retten, og bakgrunnen for dette var nettopp å sikre ytringsfrihet i samsvar med Grunnloven § 100, også for folk som satt i fengsel. Retten gjelder uansett om det er den innsatte som tar initiativ, eller om det skjer etter forespørsel fra en redaksjon. Slik må det fremdeles være.

Presseorganisasjonene anerkjenner at det å se og høre en domfelt uttale seg i media kan være en belastning for berørte parter, men ansvaret for vurderinger knyttet til publisering hviler fullt og helt på mediene selv. Disse er forpliktet til å følge presseetikkenes strenge krav til dekningen av slike saker. Blant annet stiller Vær Varsom-plakatens punkt 4.6 krav om varsomhet i omtale av kriminalsaker - med tanke på ofre og pårørende. Det er de redaktørstyrte journalistiske mediene som må etterleve disse etiske kravene, ikke kriminalomsorgen.

Myndighetens rolle er ene og alene å vurdere slike situasjoner opp mot fengselets ro, orden og sikkerhet - ikke innhold eller vinkling. Når det vurderes som sikkerhetsmessig forsvarlig, sikrer medieansvarsloven § 7 om redaksjonell uavhengighet videre kontakt mellom innsatt og journalist. Bestemmelsen verner nettopp redaktøren fra inngrep fra andre aktører som prøver å instruere eller overprøve redaktørens redaksjonelle linje, og kan heller ikke kreve å få gjøre seg kjent med skrift, tekst eller bilde, eller høre eller se materialet før det blir gjort allment tilgjengelig.

Selv om et fengsel er klar over at en innsatt har vært i kontakt med redaktørstyrte journalistiske medier, vil det uansett være uklart hvilken rolle vedkommende faktisk får i en senere publisering. Intervju og innslag kan kuttes, endres eller aldri publiseres, og innhold som i utgangspunktet er marginalt kan få større plass ved publisering.

Vi mener derfor det vil være grunnlovsstridig at kriminalomsorgen påtar seg et varslingsansvar i tilfeller de ikke har kontroll eller myndighet over. Å lovfeste en slik plikt kan derimot gi fornærmede og etterlatte en uriktig forventning om varslings, samtidig som det svekker den redaksjonelle friheten og redaktørens ansvar etter medieansvarslovens ansvarsbestemmelser.

Forslaget må derfor forkastes. I stedet mener vi det er viktig at kriminalomsorgen deltar i den offentlige debatten når innsatte deltar i medieproduksjoner, og at ulike hensyn - inkludert de fornærmede - løftes frem der.

For Norsk Journalistlag: Ina Lindahl Nyrud, advokat

For Norsk Presseforbund: Sindre Granly Meldalen, jurist

For Norsk Redaktørforening: Arne Jensen, seniorrådgiver